

МЕМОРАНДУМ

Про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг

Преамбула:

Усвідомлюючи критичну роль та відповідальність фінансово-банківського сектору для забезпечення інтеграції України до Європейського Союзу, Надавачі Платіжних Послуг країни домовились про підписання Меморандуму про забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг (далі – Меморандум), що має на меті приведення поточної практики роботи ринку при встановленні ділових відносин та обслуговування клієнтів - фізичних осіб, фізичних осіб - підприємців, юридичних осіб до вимог законодавства Європейського Союзу. Наші зусилля будуть мати позитивний ефект на підвищення прозорості функціонування ринку платіжних послуг та на загальний економічний розвиток, а отже, і на спроможність держави фінансувати сили оборони та добробут населення, через мінімізацію розміру тіньового сектору економіки.

Базовими принципами цього Меморандуму є забезпечення недоторканості приватної власності, що забезпечує вільний доступ та розпорядження власними коштами та заощадженнями для добросовісних клієнтів, що буде працювати на укріплення довіри населення до фінансово-банківської системи, а також, дотримання добросовісної конкуренції між Надавачами Платіжних Послуг.

Основні напрямки реалізації, узгоджені Надавачами Платіжних Послуг

Для досягнення вказаної мети Надавачі Платіжних Послуг погоджуються на запровадження у своїй діяльності уніфікованих ринкових практик та підходів до:

- належної перевірки клієнтів на етапі встановлення ділових відносин;
- моніторингу фінансових операцій по рахунках клієнтів відповідно до наявної інформації про клієнта та фактично здійснювані операції;
- встановлення автоматизованих цілодобових анти-фрод правил;
- встановлення правил на здійснення фінансових операцій (надання продуктів/послуг) клієнтів відповідно до узгоджених підходів та процедур, які базуватимуться на ризик-орієнтованому підході;
- обміну інформацією між Надавачами Платіжних Послуг про клієнтів та їх діяльність, яка містить ознаки підозрілості, у відповідності до вимог чинного законодавства та зокрема, але не виключно, чинних нормативно-правових актів, прийнятих на виконання вимог Закону України «Про платіжні послуги», постанов Національного банку України № 65 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу», № 64 «Про затвердження Положення про організацію системи управління ризиками в банках України та банківських групах»,

Надавачі Платіжних Послуг погоджуються

Дотримуючись визначеної радою Надавача Платіжних Послуг політики у сфері надання платіжних послуг, фінансового моніторингу та попередження шахрайства, оновлювати та адаптувати внутрішні документи відповідно до нових трендів онлайн-сервісу клієнтів з метою виконання вимог законодавства та попередження шахрайства. Ця політика має містити дієві ризик-орієнтовані процедури, підходи, достатні для всебічного управління ризиками.

Ввести прозорі правила, починаючи з належної перевірки клієнтів при встановленні/моніторингу ділових відносин, наданні сервісу/продукту та проведення переказів (далі – Правила) для клієнтів з диференціацією в залежності від ризик-профілю клієнта та запланованого обігу коштів/фінансових операцій за рахунком.

Вживати заходи з мінімізації виявлених ризиків пропорційно до рівня ризику клієнта/продукту/каналу (обмеження окремих типів операцій/продуктів/каналів для окремих типів клієнтів).

Для фізичних осіб

Встановлення ділових відносин

Використовуючи власний ризик-орієнтований підхід, Надавачі Платіжних Послуг застосовують диференційований набір заходів для належного вивчення клієнтів під час встановлення ділових відносин та в процесі подальшого обслуговування:

- за результатами виявлення критерію або сукупності критеріїв, які вказують на «високий» ризик клієнта, відбуваються посилені заходи належної перевірки у кожному конкретному (окремому) випадку;

- за результатами виявлення критерію або сукупності критеріїв, які вказують на «низький» ризик клієнта, запроваджуються спрощені заходи належної перевірки (без документального підтвердження доходів), зокрема

із плановим обігом¹ по рахунках у відповідності до лімітів та строків поетапної реалізації:

- з 01.02.25 – в сумі до 150 тис. грн/міс;
- з 01.06.25 – в сумі до 100 тис. грн/міс.

Перекази

Здійснювати перекази в межах України з усіх рахунків фізичних осіб, відкритих у Надавача Платіжних Послуг в національній та іноземній валютах, на рахунки будь-яких інших контрагентів, в тому числі юридичних осіб та фізичних осіб -

¹ Без врахування переказів клієнтів по власних рахунках в межах одного банку

підприємців, з врахуванням запровадженого у Надавача Платіжних Послуг ризик-орієнтованого підходу.

Ввести обмеження на проведення операцій для клієнтів, крім клієнтів з підтвердженими джерелами доходів, зокрема крім зарплатних клієнтів, інших клієнтів з підтвердженими доходами, а також крім волонтерів, ідентифікованих Надавачем Платіжних Послуг згідно з вимогами Постанови № 18, на рахунки фізичних осіб, а також, починаючи з 01.09.2026 р. на рахунки юридичних осіб та ФОП.

За відсутності документального підтвердження доходів:

1) по клієнтах «високого» рівня ризику встановлювати ліміт в сумі до 50 тис. грн/міс;

2) по клієнтах «середнього» та «низького» рівнів ризику – у відповідності до лімітів та строків поетапної реалізації:

- з 01.02.25 – в сумі до 150 тис. грн/міс;
- з 01.06.25 – в сумі до 100 тис. грн/міс.

За наявності документально підтверджених доходів клієнта, що перевищують встановлений на дату ліміт, здійснювати перекази в рамках підтвердженого доходу.

Крім того, клієнт під час обслуговування має право звернутися до Надавача Платіжних Послуг із запитом для підвищення встановленого ліміту з обов'язковим наданням документального підтвердження коштів.

Загальні вимоги

Впровадження спрощених заходів, у тому числі в частині застосування виключень щодо низькоризикових фінансових операцій, на які може не поширюватись ліміт (наприклад, стосовно фінансових операцій зі сплати податків, комунальних послуг), здійснюється кожним Надавачем Платіжних Послуг самостійно відповідно до власних політик та застосування заходів, що здійснюються на основі ризик-орієнтованого підходу та є пропорційними виявленим ризикам, у тому числі шляхом впровадження відповідних сценаріїв та скоринг-моделей автоматичної оцінки ризик-профілю клієнтів.

Документальне підтвердження доходів передбачає у тому числі отримання документів/інформації в електронній формі, зокрема сформовані клієнтом довідки ОК5 та ОК7, або податкова декларація, або зарплатні відомості, або підтвердження зарахувань від державних органів, підтвержені доходи членів родин (або податкова декларація, або зарплатні відомості, або підтвердження зарахувань від державних органів), підтвердження волонтерської діяльності, або інші документи, що можуть підтвердити законність отриманих доходів.

Клієнти, які планують здійснювати перекази понад встановлений ліміт/місяць, зобов'язані надати документальне підтвердження доходів під час встановлення ділових відносин/планування здійснення переказів. За наявності підтвердження

доходів Надавачі Платіжних Послуг будуть встановлювати/відмінити ліміти на операції відповідно до фінансової спроможності таких клієнтів, у тому числі через контроль сум надходжень на рахунки.

З метою забезпечення захисту коштів клієнтів та унеможливлення шахрайських операцій з рахунками клієнтів, у тому числі через «розібрані» мобільні застосунки, Надавачі Платіжних Послуг запровадять автоматизовані цілодобові анти-фрод правила, згідно з рекомендаціями Національного банку України, з особливою увагою на контролі операцій у нічний час (з 24:00 по 06:00). Дане правило актуальне для всіх учасників платіжного ринку.

Надавачі Платіжних Послуг введуть обмеження на кількість рахунків, відкритих у одній валюті для одного клієнта, крім депозитних, кредитних рахунків та рахунків, відкритих для використання клієнтами програм державної підтримки (єВідновлення, Національний кешбек та інші), зокрема:

- поточні рахунки в одній валюті – не більше 3 рахунків для клієнтів без документально підтверджених джерел доходів.

Для більш ефективної побудови системи управління ризиками Надавачі Платіжних Послуг наголошують на необхідності запровадження системних кроків та співпраці із Національним банком України та Державними органами в частині:

- надання Надавачам Платіжних Послуг доступу до офіційної інформації за допомогою онлайн-сервісу державних послуг Дія (далі – Дія) про дохід клієнта, про судові справи тощо;

- створення централізованого реєстру осіб, платіжні операції яких потребують посиленого контролю, зокрема із ознакою «фінансовий мул», як додаткове джерело інформації для вивчення клієнта при встановленні/перегляді ділових відносин.

Для фізичних осіб-підприємців та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність

Щодо клієнтів ФОП або ФО, які провадять незалежну професійну діяльність

Надавачі Платіжних Послуг застосовують ризик-орієнтований підхід:

- для новостворених та неактивних (що відновлюють діяльність) ФОП (до 6 міс), із сумою річного доходу згідно 1 групи оподаткування (високий ризик) запроваджують поглиблене вивчення мети відкриття рахунку (активізації рахунку), його бізнес діяльності під час встановлення (подовження) ділових відносин (суть, масштаб та вид діяльності клієнта, вид послуг/продуктів, за якими клієнт звертається до банку, обсяг фінансових операцій, які планує проводити клієнт у банку протягом місяця тощо) та посилений моніторинг операцій по рахунку з врахуванням суми середньомісячного доходу/місяць по 1 групі оподаткування;

- для ФОП на загальній системі оподаткування або спрощеній системі 2-3-ї групи – відбуватиметься вивчення клієнта у відповідності до власного ризик-орієнтованого підходу.

Перекази

Здійснювати перекази в межах України з усіх рахунків ФОП та фізичних осіб, які провадять незалежну професійну діяльність, відкритих у Надавачів Платіжних Послуг в національній та іноземній валютах, на рахунки будь-яких інших контрагентів, в тому числі юридичних осіб, фізичних осіб та фізичних осіб - підприємців, з врахуванням запровадженого ризик-орієнтованого підходу.

З метою забезпечення прозорості функціонування ринку платіжних послуг та мінімізації розміру тіньового сектору економіки Надавачі Платіжних Послуг домовились ввести обмеження (ліміти) на проведення операцій для клієнтів підвищеного рівня ризику, зокрема, новостворених та не активних (що відновлюють діяльність - так званих «сплячих») ФОП:

- 1) через три місяці з дати підписання змін до Меморандуму:
 - по клієнтах ФОП 1 групи оподаткування встановлювати ліміт в сумі до 600 тис. грн/міс;
 - по клієнтах ФОП 2 та 3 групи оподаткування встановлювати ліміт в сумі до 3 млн грн/міс.

- 2) через шість місяців з дати підписання змін до Меморандуму:
 - по клієнтах ФОП 1 групи оподаткування встановлювати ліміт в сумі до 400 тис. грн/міс;
 - по клієнтах ФОП 2 та 3 групи оподаткування встановлювати ліміт в сумі до 1 млн грн/міс.

Для всіх інших клієнтів ФОП або ФО, які провадять незалежну професійну діяльність відбуватиметься моніторинг ділової активності клієнта по рахункам у відповідності до власного ризик-орієнтованого підходу.

Зазначені обмеження на проведення операцій не поширюються на тих клієнтів, які провадять діяльність у правовому полі, продовжують підтримувати економіку України через ведення прозорої діяльності в різних галузях економіки, своєчасно та в повному обсязі сплачуючи податки, офіційно працевлаштовуючи персонал, тощо.

Якщо встановлений ліміт не відповідає потребам бізнесу, клієнт під час обслуговування може звернутися до Надавача Платіжних Послуг із запитом для підвищення встановленого ліміту з обов'язковим наданням документального підтвердження необхідності такого підвищення (сезонність, необхідність здійснення капітальних витрат тощо) та спроможності здійснювати операції в заявлених клієнтом об'ємах.

Впровадження спрощених заходів, у тому числі в частині застосування виключень щодо низькоризикових фінансових операцій, на які може не поширюватись ліміт (наприклад, стосовно фінансових операцій зі сплати податків, комунальних послуг), здійснюється кожним Надавачем Платіжних Послуг самостійно відповідно до власних політик та застосування заходів, що здійснюються на основі ризик-орієнтованого підходу та є пропорційними виявленим ризикам, у тому числі шляхом впровадження відповідних сценаріїв та скоринг-моделей автоматичної оцінки ризик-профілю клієнтів.

Надавачі Платіжних Послуг під час моніторингу операцій по рахунку у разі виявлення індикатора або сукупності індикаторів ризику (зокрема, але не виключно) таких як:

- спостерігається різке збільшення операцій по рахунку ФОП від різних контрагентів (ФО, ФОП);
- залишок по рахунку ФОП «0» на початок та на кінець дня;
- спостерігається нетипове збільшення кількості вхідних операцій на поточний рахунок ФОП від фізичних осіб у день, в 2 рази і більше, що не відповідає особливостям ведення бізнесу;
- спостерігається дроблення переказів, у тому числі круглими сумами від або на одного контрагента впродовж місяця (якщо інше не передбачено бізнес-моделлю бізнесу),

вживає заходів відповідно до вимог Постанови Національного банку України № 65 «Про затвердження Положення про здійснення банками фінансового моніторингу».

**Для фізичних осіб - підприємців,
як частини Групи пов'язаних компаній**

Своїм Листом від 01.11.2024 № 25-0005/82615 (далі – Лист), Національний банк України визначив такі ознаки належності клієнтів до групи пов'язаних компаній (далі – Група), зокрема, але не виключно:

- спільна адреса місця знаходження юридичної особи та ФОП;
- спільне місце реалізації товарів і послуг (адреса магазину, інтернет-сайту);
- юридична особа та/або ФОПи мають спільних власників, представників, бухгалтерів, довірених осіб тощо;
- у ФОП зазвичай немає необхідних ресурсів для ведення діяльності, включаючи діяльність з юридичною особою;
- значні надходження на рахунки ФОП від юридичної особи або інших суб'єктів господарювання Групи;
- сплата юридичною особою послуг ФОП, вартість яких складно оцінити (оренда, маркетингові, інформаційні послуги, реклама тощо);
- надання юридичною особою фінансової допомоги ФОП;
- значний обсяг фінансових операцій за рахунками новоствореного ФОП;
- здійснення ФОП фінансових операцій протягом короткого періоду часу (два-три місяці) на загальну суму, що досягає граничного обсягу доходу на рік відповідно до обраної групи платників податків;
- використання одного платіжного терміналу фінансової установи кількома суб'єктами господарювання.

З метою забезпечення належної оцінки ризиків під час обслуговування фізичних осіб - підприємців, Надавачі Платіжних Послуг будуть застосовувати практику об'єднання ФОП та Юридичних осіб у Групу відповідно до вищевказаного рекомендаційного Листа Національного банку України.

Надавачі Платіжних Послуг зазначають, що реалізація дієвого механізму обміну інформацією між Надавачами Платіжних Послуг та Державними установами (Державна служба фінансового моніторингу України, Міністерство юстиції України, Державна податкова служба України) та контролю сплати податків у бюджет країни потребує більш поглибленого вивчення та розроблення відповідних заходів спільно із Національним банком України та із профільними міністерствами.

Для юридичних осіб

Своїм Листом від 21.01.2026 № 25-0010/5432 Національний банк України надав рекомендації щодо роботи з клієнтами у випадку виявлення хоча б одного критерію компанії-оболонки. Надавачі Платіжних Послуг, слідуючи рекомендаціям FATF, розуміючи суспільну важливість недопущення елементів тіньової економіки, сприяючи процесу євроінтеграції запроваджують поглиблене вивчення клієнтів при встановленні ділових відносин на основі власних ризик-орієнтованих підходів, які обов'язково включають перевірку фінансової можливості (спроможності) проведення клієнтами заявленого (запланованого) ними обсягу фінансових операцій на основі отриманих від клієнтів / з відкритих джерел документів (зокрема, але не виключно: звітності попередніх періодів, виписки з рахунків в інших Надавачах Платіжних Послуг, підтвердження руху товарів у відповідному обсязі, наявність відповідних власних чи орендованих складських приміщень, наявність власного чи орендованого автотранспорту тощо).

Надавачі Платіжних Послуг домовились ввести обмеження (ліміти) на проведення операцій для клієнтів підвищеного рівня ризику, зокрема, нових та неактивних (що відновлюють діяльність - так званих «сплячих») клієнтів - юридичних осіб, у яких виявлено більше двох ознак компанії-оболонки:

- 1) через три місяці з дати підписання змін до Меморандуму:
 - *ліміт в сумі до 5 млн грн/міс;*
- 2) через шість місяців з дати підписання змін до Меморандуму:
 - *ліміт в сумі до 2 млн грн/міс.*

Для всіх інших клієнтів - юридичних осіб відбуватиметься моніторинг ділової активності клієнта по рахунках у відповідності до власного ризик-орієнтованого підходу.

Зазначені обмеження на проведення операцій не поширюються на тих клієнтів, які провадять діяльність у правовому полі, продовжують підтримувати економіку України через ведення прозорої діяльності в різних галузях економіки, своєчасно та в повному обсязі сплачуючи податки, офіційно працевлаштовуючи персонал, тощо.

У випадку, якщо при встановленні ділових відносин клієнтом заявлена більша сума, і Надавачем Платіжних Послуг за результатами перевірки на основі ризик-орієнтованого підходу зроблено обґрунтований висновок щодо реальної фінансової можливості клієнта проводити фінансові операції в заявленому ним обсязі, ліміт встановлюється на рівні підтвердженої клієнтом суми.

Якщо встановлений ліміт не відповідає потребам бізнесу, клієнт під час обслуговування може звернутися до Надавача Платіжних Послуг із запитом для підвищення встановленого ліміту з обов'язковим наданням документів, які підтверджують обґрунтованість такого підвищення та фінансові спроможності клієнта здійснювати заявлений обсяг операцій.

Впровадження спрощених заходів, у тому числі в частині застосування виключень щодо низькоризикових фінансових операцій, на які може не поширюватись ліміт (наприклад, стосовно фінансових операцій зі сплати податків, комунальних послуг), здійснюється кожним Надавачем Платіжних Послуг самостійно відповідно до власних політик та застосування заходів, що здійснюються на основі ризик-орієнтованого підходу та є пропорційними виявленим ризикам, у тому числі шляхом впровадження відповідних сценаріїв та скоринг-моделей автоматичної оцінки ризик-профілю клієнтів.

Наступний етап (2026-2027 роки) на шляху до реалізації принципів Меморандуму

Для впровадження більш ефективного та релевантного ризик-орієнтованого підходу щодо контролю продуктів та сервісів для клієнтів, з диференціацією в залежності від ризик-профілю клієнта та його документально підтвердженого доходу, для унеможливлення шахрайських операцій з рахунками клієнтів, Надавачі Платіжних Послуг:

- працюватимуть над можливістю інтеграцій для автоматичної перевірки підтвердження доходів клієнтів, зокрема з централізованими базами державних органів відповідно до чинних положень нормативно-правових актів Національного банку України;

- будуть максимально використовувати можливості по обміну даними між Надавачами Платіжних Послуг, зокрема з використанням централізованих реєстрів державних органів відповідно до чинних положень нормативно-правових актів Національного банку України;

- будуть розробляти нові, оновлювати та автоматизувати існуючі анти-фрод правила у відповідності до нових трендів та рекомендацій Національного банку України;

- будуть поступово розширювати перелік фінансових операцій фізичних осіб, на які поширюються ліміти, з метою застосування єдиного ліміту усіх видаткових операцій таких осіб.

Цей Меморандум є декларацією намірів Надавачів Платіжних Послуг брати участь у застосуванні рівних для всіх учасників платіжного ринку заходів з метою виконання вимог законодавства у сфері платіжних послуг, попередження шахрайства та недопущення використання фінансово-банківської системи у незаконних цілях. При цьому, умови застосування ризик-орієнтованого підходу визначатимуться кожним Надавачем Платіжних Послуг самостійно відповідно до власних політик та чинного законодавства України задля досягнення спільної мети – мінімізації ризику використання продуктів банку з протиправною метою.

Перелік напрямів співпраці в рамках цього Меморандуму не є вичерпний і може доповнюватися за згодою Надавачів Платіжних Послуг.

Дана оновлена версія Меморандуму діє для Надавачів Платіжних Послуг, що його підписали.

Меморандум є відкритим для підписання всіх Надавачів Платіжних Послуг країни, які підтримують принципи викладені в ньому.